

інтерактивного обучения.

Ключевые слова: интерактивное обучение, алгебра и начала анализа, методы интерактивного обучения, формы интерактивного обучения.

FEDOSIEIEV S. E. Interactive teaching forms and methods of algebra and analysis principles.

This article highlights individually and collectively-group interactive teaching forms. These interactive teaching forms and their views are analyzed. Author methods of interactive teaching of algebra and analysis principles are developed. The author identifies five groups of interactive teaching methods of algebra and analysis principles, depending on the type and purpose of the lesson: methods of emotional impact on pupils; methods of skills formation; methods of learning new material; reflection methods of educational activity; methods of finding solutions. We give guidelines to application each interactive method: the appointment of method and the work organization. The combination of specific interactive forms and methods in interactive technologies contributes to the implementation of the interactive teaching and learning principles.

Key words: interactive teaching and learning, algebra and analysis, methods of interactive teaching, forms of interactive teaching.

УДК 37.011.3-051:7.071.2:78.087.68

Чжан Лу

СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО РОБОТИ У ЗНЗ

У статті визначено сутність, зміст і структуру диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до роботи у загальноосвітніх школах. Окреслено специфічні особливості компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: диригентсько-хорова підготовка; проєктувальний, процесуально-мотиваційний та контрольний компоненти фахової підготовки; компетентності майбутнього вчителя музики.

Диригентсько-хорова підготовка займає чільне місце в системі професійної підготовки майбутніх учителів музики до роботи у закладах освіти та передбачає активне формування у студентів музично-естетичних смаків та розвиток здібностей оцінювати й аналізувати музичні твори, зокрема, вокально-хорові. У процесі такої підготовки важливо не лише передати майбутнім фахівцям певний обсяг знань, умінь і навичок, а й навчити їх творчо застосовувати отриманий досвід у практичній діяльності. Така практична реалізація можлива за умов застосування особистісно-орієнтованого підходу до навчання у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Диригентсько-хорова підготовка є одним із видів фахової підготовки майбутнього вчителя музики, що входить до циклу фундаментальної та

професійно-орієнтованої підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра за напрямками “Музична педагогіка і виховання” галузі знань “Педагогічна освіта” та “Музичне мистецтво” галузі знань “Мистецтво”. Складовими елементами диригентсько-хорової підготовки є теоретичні, методичні і практичні дисципліни, які викладаються в індивідуальній, груповій та колективній формах навчання: хорове диригування, практикум роботи з хором, хоровий клас, хорознавство, хорове аранжування тощо.

Хорова підготовка майбутнього вчителя музики здійснюється в межах диригентсько-хорової, і зміст її полягає в опануванні студентами практичних навичок колективного хорового виконавства в процесі занять у навчальних хорах. На заняттях у хоровому класі студенти старших курсів проходять практикум роботи з хором, опановуючи основи керівництва хоровим колективом у процесі роботи над хоровими творами різної форми, реалізуючи знання, уміння і навички, набуті на індивідуальних заняттях з хорового диригування (диригентська техніка, методи роботи з хоровою партитурою, аналіз хорових творів, робота по партіях тощо).

Процес диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах ґрунтується на міждисциплінарній взаємодії та практичній реалізації набутих умінь у виконавській та педагогічній діяльності. Така взаємодія потребує чіткої кореляції навчальної, концертно-виконавської і виробничої діяльності студентів, що дає можливість дати визначення досліджуваного феномена.

Диригентсько-хорова підготовка майбутнього учителя музики до роботи у загальноосвітньому навчальному закладі – це процес професійної підготовки студентів у системі навчальних занять з диригентсько-хорових дисциплін (практичних, теоретичних і методичних), концертно-виконавської та музично-педагогічної практик, що підпорядкований розвитку особистості майбутнього вчителя музики, формуванню в нього фахових компетентностей, необхідних для роботи з учнівськими колективами.

За своєю сутністю означений процес є педагогічним і характеризується цілісним поєднанням навчання і виховання. Такі узагальнюючі властивості педагогічного процесу досліджено у працях Ю. Бабанського, А. Кузьмінського, В. Кушніра, І. Лернера, А. Макаренка, В. Сластьоніна, В. Сухомлинського, М. Фіцули та ін. Ученими також зазначено, що педагогічний процес не можна сприймати як механістичне поєднання процесів навчання і виховання молоді, він є складною, відкритою системою, яка ґрунтується на взаємодії і взаємодоповнюваності об'єктивного і суб'єктивного [1].

У китайській педагогіці поняття музичної освіти, навчання і виховання завжди було пов'язане з філософськими поняттями моралі, краси і добра:

“Народжуйся в поезії та піснях, стверджуйся в ритуалах, вдосконалюйся в Музиці”(Liu) [2].

У мистецькій педагогіці поняття навчання і виховання як складові цілісного педагогічного процесу є стрижневими. Навчання є організованим процесом взаємодії педагога та учня (студента), що спрямований на оволодіння останніми знаннями про явища навколишнього світу та способами інтелектуальної і практичної діяльності. Результатом цього процесу є навченість людини [3].

Виховання – це процес впливу на суб’єкта з метою засвоєння ним знань про соціальні норми і цінності, що склалися у суспільстві, їх перетворення в особистісні переконання та набуття досвіду застосування у власній поведінці. Результатом виховання є вихованість учня (студента) [там само].

У контексті професійної підготовки фахівців вчені, поряд з поняттями “навчання” і “виховання”, виокремлюють більш широке і всеосяжне поняття – “освіта”. Як процес, освіта відбувається засобами навчання і виховання. Результат освіти залежить від тих культурних надбань, які опанував суб’єкт навчально-виховного процесу. Результатом освіти є освіченість, рівень якої залежить від міри розвитку особистості відповідно до тих норм, що встановлені у суспільстві.

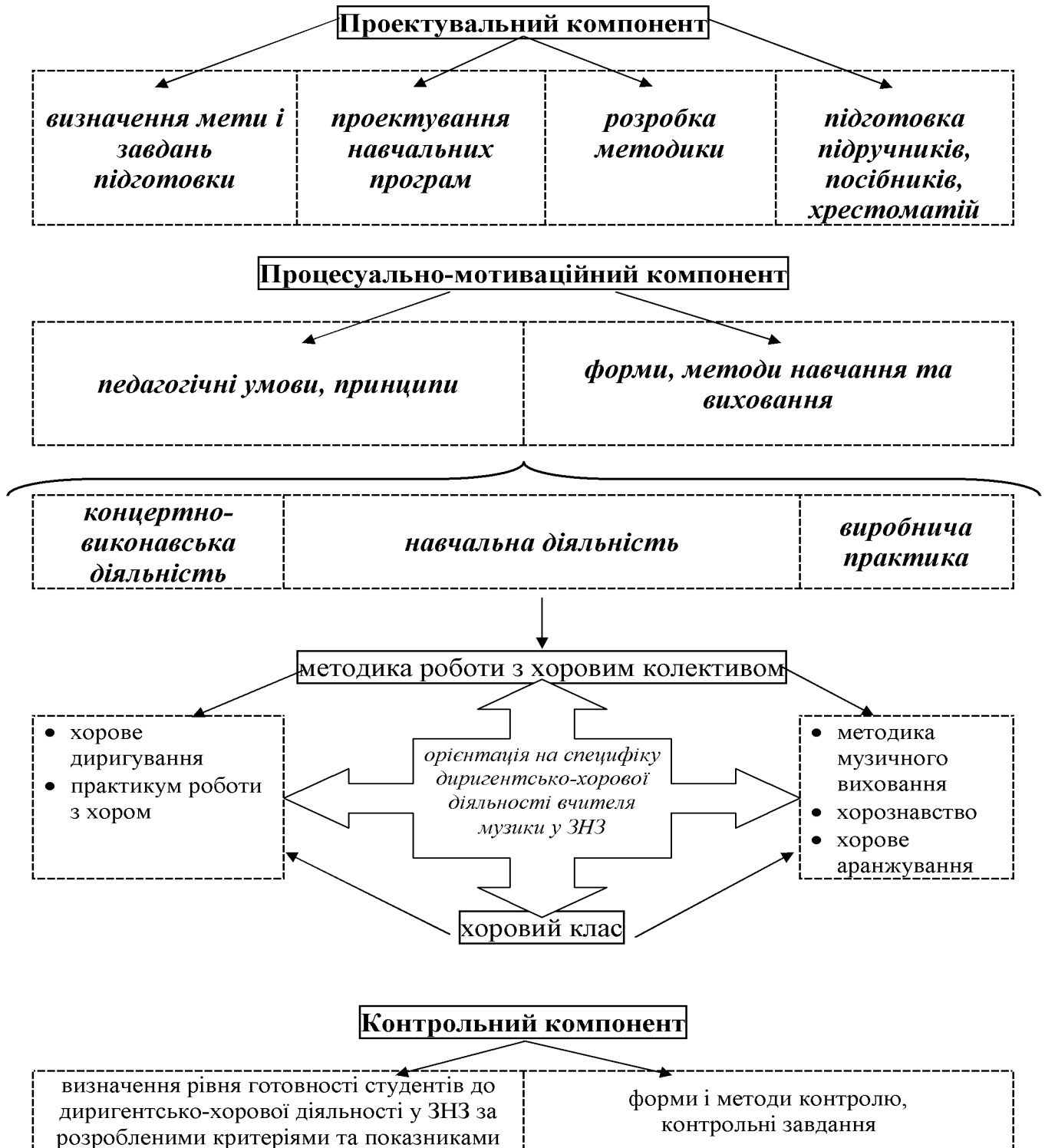
Відповідно до специфічних особливостей навчання, виховання й освіти, диригентсько-хорову підготовку студентів можна розглядати як органічну єдність означених процесів у системі, успішне функціонування якої можливе за умов її чіткої організації та взаємозв’язку її складових компонентів.

Систему диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах розглядаємо як сукупність теоретичних і практичних, статичних і динамічних компонентів, які і складають її сутність: мета і завдання цього виду фахової підготовки, організація і здійснення процесу підготовки студентів (навчання, виховання, освіта), результат підготовки студентів (готовність до роботи за фахом).

Конкретизувавши означені компоненти, ми розробили модель диригентсько-хорової підготовки студентів (див. рис.), що складається з трьох структурних компонентів: проектувального, процесуально-мотиваційного і контрольного. Проектувальний компонент передбачає визначення мети, завдань і змісту підготовки студентів та розробку відпорного методичного забезпечення. Процесуально-мотиваційний компонент передбачає сам процес навчання й виховання студентів відповідно до особливостей диригентсько-хорової діяльності вчителя музики в загальноосвітньому навчальному закладі, створення сприятливих педагогічних умов та мотивування студентів до роботи за фахом.

Контрольний компонент передбачає визначення рівня сформованості у студентів фахових компетентностей, необхідних для роботи з учнівськими хоровими колективами, як результату їхньої підготовки за розробленою методикою.

Структурована модель диригентсько-хорової підготовки студентів

Диригентсько-хорова підготовка майбутнього вчителя музики передбачає знання студентами специфіки діяльності учнівських навчальних

та аматорських хорів, а також засвоєння форм і методів організації учнівського колективно-хорового виконавства в системі загальної мистецької освіти.

Диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музики до роботи загальноосвітніх навчальних закладах потребує знання специфіки організації хорового виконавства школярів як на уроках музичного мистецтва, так і в позаурочний час. Тому така підготовка має здійснюватись з урахуванням концептуальних положень загальної мистецької педагогіки.

За сучасних умов постійного оновлення змісту освіти особливої актуальності набуває компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема, формування в студентів педагогічних вузів компетентностей, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності.

Сутність компетентнісного підходу полягає в тому, що головним результатом освіти мають стати не лише окремі знання, навички й уміння, а й здатність і готовність людини до ефективної і продуктивної діяльності в різних ситуаціях. У зв'язку з цим провідним стає завдання не стільки розширення обсягу знань, скільки накопичення різностороннього досвіду діяльності. Характерною особливістю компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців є його орієнтація на оцінку, рефлексію учасників навчального процесу, їхніх можливостей, усвідомлення своєї компетентності й некомпетентності у вирішенні професійних завдань.

У сучасних умовах для випускників вищих навчальних закладів особливо важливим має бути розуміння й усвідомлення соціального значення своєї професії, визначення свого місця в системі соціальної взаємодії, а також здатність до критичної оцінки свого життєвого й професійного досвіду, свідомого вибору шляхів й методів удосконалення своїх особистісних й професійних якостей.

У нормативних документах про стандарти вищої освіти серед професійних компетентностей виділено такі: загальнопрофесійні (базові уявлення про основні закономірності й сучасні досягнення певної галузі; знання й застосування на практиці наукових принципів діяльності у певній галузі; здатність до розробки й реалізації основних методів фахової діяльності; уміння організовувати роботу відповідно до фахових вимог; здатність до ділової комунікації у професійній сфері тощо); спеціалізовано-професійні (здатність до практичного застосування професійно-профільованих знань, умінь і навичок у фаховій діяльності) [4].

У контексті компетентнісного підходу до сучасної вищої освіти, диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музики передбачає набуття початкового досвіду роботи з вокально-хоровими колективами за час навчання в університеті.

Професійна компетентність майбутнього учителя є узагальненим показником його теоретичної і практичної готовності до виконання професійної діяльності, пов'язаної із вихованням і навчанням інших людей. Тому компетентність – характеристика динамічна, виступає як обізнаність людини у певній сфері знань, тому і розглядається і дії та залежить від багатьох соціальних факторів. Компетентність як складна динамічна структура є результатом єдності усіх складових життєдіяльності вчителя та має формуватись у процесі фахового навчання.

За час навчання у вищому навчальному закладі вичерпний обсяг професійних знань, умінь та навичок засвоїти просто неможливо, тому необхідно уточнити той мінімум змісту підготовки, який і забезпечить професійну компетентність.

Нормативною моделлю професійної компетентності вчителя виступає його кваліфікаційна характеристика, в якій визначено виробничі функції, типові завдання діяльності та коло повноважень для вирішення типових професійних завдань. МОНмолодьспорту України визначено основні виробничі функції відповідно до освітніх стандартів [5]: дослідницька, проектувальна, організаційна, управлінська, технологічна, контрольна, прогностична, технічна. Реального втілення ці нормативні характеристики набувають у змісті нормативних програм – своєрідних нормативних моделей, що складаються із теоретичних знань і педагогічних умінь.

У китайській системі вищої освіти музика розглядається як потужний інструмент політики країни. У визначенні цілей і завдань музичної освіти перевага надається утилітарній та соціальній функціям музики. Перед китайськими вчителями музики постають такі завдання: виховання в учнів любові до своєї країни, народу, праці, соціалізму; вдосконалення знань та естетичних почуттів учнів з одночасним зростанням їхнього фізичного і духовного здоров'я; виховання в учнів любові до музики засобами гри на інструментах, співу та читання нот з аркушу; виховання в учнів національної гордості, впевненість у собі засобами китайського музичного фольклору та знайомства з іноземними творами [6].

Формування професійних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі його фахової підготовки здійснюється комплексно (на заняттях зі спеціальних дисциплін) і регламентується освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра.

Підготовка учителів музики за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр” передбачає формування у студентів основних компетентностей, якими має володіти сучасний вчитель музики. Так, виокремлено основні виробничі функції: навчальна, розвивальна, виховна, діагностична, організаційна, дослідницька, методична та контролююча. В освітньо-

кваліфікаційній характеристиці можна також виокремити типові завдання вчителя музики, що пов'язані з його диригентсько-хоровою діяльністю [7]:

– володіння грою на музичному інструменті (фортепіано, баян, бандура тощо) на основі розвитку спеціальних здібностей, виконавської техніки та готовності вирішувати художні завдання з інтерпретації музичних творів;

– накопичення вокально-хорового репертуару, його аналіз та естетична оцінка для проведення різноманітних форм урочної і позаурочної музично-просвітницької діяльності в загальноосвітній школі;

– забезпечення розвитку диригентсько-хорових умінь з метою постановки диригентського апарату й підготовки його до практичної діяльності;

– засвоєння знань в галузі методики музичного навчання і виховання з урахуванням передового досвіду педагогів-музикантів;

– акомпанування та імпровізація, читання нот з аркуша, транспонування хорових творів;

– вивчення й урахування вікових особливостей учнів, психологічна характеристика дитячих вокально-хорових колективів, планування й організація навчально-виховної роботи;

– прищеплення учням навичок практичного використання вокально-хорових умінь в умовах навчально-виховного процесу;

– творче і всебічне використання можливостей власного голосу в процесі формування художніх інтересів та естетичних смаків учнів.

У процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього учителя необхідно формувати основні уміння, які також визначені програмою [там само]:

– психологічна готовність до керування вокально-хоровим колективом, швидка реакція, диригентська воля, почуття відповідальності, творча ініціатива, емоційність, артистизм тощо;

– міжособистісна та діалогова взаємодія за ходом аудиторних занять з хорового класу, застосування засобів колективного хорового співу, обговорення музичних вражень, рефлексивного осмислення образного змісту вокально-хорових творів;

– інтеграція знань музично-педагогічної науки і практики;

– формування основ творчої самореалізації вчителя музики, музичного смаку, емоційно-ціннісного ставлення до музики та музично-пізнавальних здібностей в процесі сприймання, аналізу та виконання хорових творів;

– педагогічно-виконавська інтерпретація вокально-хорових творів з репертуару шкільної програми з використанням словесного коментаря;

– формування й удосконалення диригентсько-хорової майстерності та професійної компетентності засобами роботи з хоровими партитурами, нотним текстом, його відтворення на інструменті та за допомогою голосу;

– уміння складати календарні плани педагогічної роботи, діяльності вокально-хорових гуртків;

– уміння колективної, групової та індивідуальної роботи з учнями з урахуванням їхнього загального розвитку і музичних здібностей, вокальних можливостей;

– оволодіння студентами методами організації вокально-хорової творчої діяльності школярів в умовах урочної та позаурочної роботи;

– залучення до надбань національного і світового хорового мистецтва в розмаїтті розвитку його напрямків, стилів і жанрів, уміти перекладати музику засобами хорового співу, використовуючи нотний матеріал в умовах підготовки з хорового диригування, хорового класу та практикуму роботи з хором;

– у процесі виконання функцій учителя музики й керівника хорового колективу вміти встановлювати контакт і утримувати увагу дитячої аудиторії засобами вільного володіння власним голосом та музичним інструментом;

– з метою формування потреби у хоровому співі, творчому самовираженні, уміти втілювати виконавський задум у роботі з аматорським хоровим колективом, узгоджуючи репертуар в тематикою певних свят.

Дослідження сутності, змісту і структури диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики, а також вивчення особливостей компетентнісного підходу до цього виду фахової підготовки дає змогу визначити основні функції учителя музики – керівника вокально-хорового колективу, окреслити коло його компетентностей та спроектувати структуровану модель диригентсько-хорової підготовки студентів.

Використана література:

1. Кушнір В. А. Теоретико-методологічні основи системного аналізу педагогічного процесу вищої школи : автореф. дис. ... доктора пед. наук:13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2003. – 43 с.
2. Gao Liushui. Lunyu Zhengyi by Liv B.N. (The corrected readings of the Andlects of Confucius). – Beijing: Zhonghua, 1990. – P. 298-299.
3. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна і мистецька : навч. пос. / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с. – С. 21-22.
4. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти: Лист МОН України № 1/9-484 від 31.07.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1974.1&nobreak=1>
5. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти: Лист МОН України № 1/9-484 від 31.07.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1974.1&nobreak=1>
6. State Education Commission. Nine Year Free Education Teaching Documents: Primary School. – Beijing Normal University, 1994. – P. 131.
7. Стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010100 – Педагогіка і методика середньої освіти. Музика. Напрямок підготовки 0101 – Педагогічна освіта. – К. : МОНУ, 2003. – 101 с.

References :

1. *Kushnir V. A.* Teoretyko-metodolohichni osnovy systemnoho analizu pedahohichnoho protsesu vyshchoi shkoly : avtoref. dys. ... doktora ped. nauk:13.00.04 "Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity" / In-t pedahohiky i psykhologii profesiinoi osvity APN Ukrainy. – K., 2003. – 43 s.
2. *Gao Liushui.* Lunyu Zhengyi by Liv B.N. (The corrected readings of the Andlects of Confucius). – Beijing: Zhonghua, 1990. – P. 298-299.
3. *Rudnytska O. P.* Pedahohika: zahalna i mystetska : navch. pos. – Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan, 2005. – 360 s. – С. 21-22.
4. Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozroblennia skladovykh systemy haluzevykh standartiv vyshchoi osvity: Lyst MON Ukrainy № 1/9-484 vid 31.07.2008 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1974.1&nobreak=1>
5. Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozroblennia skladovykh systemy haluzevykh standartiv vyshchoi osvity: Lyst MON Ukrainy № 1/9-484 vid 31.07.2008 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1974.1&nobreak=1>
6. State Education Commission. Nine Year Free Education Teaching Documents: Primary School. – Beijing Normal University, 1994. – P. 131.
7. Standart vyshchoi osvity. Osvitno-profesiina prohrama pidhotovky bakalavra za spetsialnistiu 6.010100 – Pedahohika i metodyka serednoi osvity. Muzyka. Napriam pidhotovky 0101 – Pedahohichna osvita. – K. : MONU, 2003. – 101 s.

ЧЖАН ЛУ. *Сущность, содержание и структура дирижерско-хоровой подготовки будущих учителей музыки к работе в общеобразовательных учреждениях.*

В статье определены сущность, содержание и структура дирижерско-хоровой подготовки будущих учителей музыки к работе в общеобразовательных школах. Очерчено специфические особенности компетентностного подхода к профессиональной подготовке будущих учителей музыки.

Ключевые слова: *дирижерско-хоровая подготовка; проективный, процессуально-мотивационный и контрольный компоненты специальной подготовки; компетентности будущего учителя музыки.*

CHZHAN LU. *The content and structure essence of choral-conducting training the future music teachers to work in educational institutions.*

There are defined the nature, content and structure of conducting & choral training the future music teachers to work at secondary schools in article. There are outlined the special circumstances of competition approach to professional training the future music teachers.

Key words: *the conducting & choral training; projective, processional & motivational and control components of special training; the future music teacher's competitions.*